

ΤΡΙΤΗ ΓΝΩΜΗ

ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΥΜΑΝΤΟΥ

Και μετά την κατάργηση;

Την ώρα που γράφονται οι γραμμές αυτές, πιθανότατα ένα μήνα πριν από την ψηφοφορία σχετικά με τον υποχρεωτικά δημόσιο χαρακτήρα της ανώτατης εκπαίδευσης, όλα δείχνουν ότι η συνταγματική αυτή πρόβλεψη θα καταργηθεί. Με διαφωνίες μεταξύ των κομμάτων και μέσα στα κόμματα, με επιφυλάξεις και όρους, που συχνά δεν μπορούν παρά να είναι προσχηματικοί, η κατάργηση φαίνεται βέβαιη. Και αυτή είναι η λειτουργία των κανόνων της δημοκρατίας: οι αποφάσεις να παίρνονται από την πλειοψηφία της λαϊκής αντιπροσωπείας. Προς τις αποφάσεις αυτές οφείλεται σεβασμός και από εκείνους που διαφωνούσαν είτε είχαν εκδηλώσει τη διαφωνία τους δυναμικά είτε απλώς την είχαν διατυπώσει.

Ανήκω σε αυτούς που, με επανειλημμένα κείμενα, είχα διατυπώσει διαφωνίες. Γιατί πίστευα (και πιστεύω) ότι αλλού έπρεπε να αναζητηθεί η λύση των προβλημάτων της ανώτατης εκπαίδευσης και προπάντων στη ριζική τροποποίηση του διαβόητου νόμου-πλαίσου (που ήταν το μεγαλύτερο αμάρτημα του κόμματος που τότε κυβερνούσε), στην αύξηση της χρηματοδότησης των ΑΕΙ και στον σεβασμό της αυτονομίας τους. Το αποτέλεσμα της κατάργησης δεν θα είναι, βέβαια ότι θα ιδρυθούν στην Ελλάδα πανεπιστήμια εφάμιλλα του Χάρβαρντ ή της Οξφόρδης – απλώς κάποια εργαστήρια ή κολλέγια που συνεργάζονται ή εμφανίζουν συνεργαζόμενα με ξένα πανεπιστήμια, θα προαχθούν σε πανεπιστήμια, αφού εξασφαλίσουν κατάλληλη συγκάλυψη του κερδοσκοπικού τους χαρακτήρα.

Μικρή η ζημία;

Για ένα λόγο δεν θα έπρεπε να υπερτιμηθεί το μέγεθος της ζημίας που πιθανότατα θα προκληθεί από την κατάργηση της απαγόρευσης των ιδιωτικών πανεπιστημίων. Και ο λόγος είναι ότι η σημερινή πραγματικότητα εμφανίζει διάτρητη την εφαρμογή της απαγόρευσης. Ασαφείς κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το ακόμα ασαφέστερο νομικό καθεστώς της πληθώρας των εργαστηρίων και κολεγίων και παρατηρημάτων ξένων πανεπιστημίων κάνουν ώστε η απαγόρευση να είναι μάλλον πλασματική. Και αν είναι όλα αυτά τα κρυπτοπανεπιστήμια να υποβληθούν σε κάποιους κανόνες με αντάλλαγμα την επισήμοποίησή τους ίσως τελικά αυτό να μην έχει μόνο παθητικές πλευρές. Κάτι σαν την εξαγορά των νομιμοποιήσεων των αυθαιρέτων.

Διατυπώθηκε η άποψη ότι μια ενδεχόμενη κατάργηση της απαγόρευσης μη δημοσίων πανεπιστημίων δεν θα έχει και μεγάλη σημασία, γιατί η απαγόρευση αυ-

Εχει κανείς αναφέρει τους όρους και τις προϋποθέσεις που θα έπρεπε να συνοδεύουν την κατάργηση της απαγόρευσης της ιδιωτικής ανώτατης εκπαίδευσης; Καταργούμε βιαστικά την απαγόρευση και βλέπουμε τι θα επακολουθήσει. Και γι' αυτήν την «τυφλή» κατάργηση πρόκειται να υπάρξει διακομματική συναίνεση (των δύο μεγάλων κομμάτων).

τή θα μπορούσε να καθιερωθεί και με νόμο αν διαπιστωνόταν εκ των υστέρων ότι κάτι τέτοιο χρειάζεται: γιατί να φορτώνουμε στο Σύνταγμα ρυθμίσεις που θα μπορούσαν να γίνουν με νόμους; Αυτό δεν είναι σωστό. Πρώτον γιατί, αν μια ισχυρή (διακομματική) πλειοψηφία τροποποιεί στο σημείο αυτό το Σύνταγμα, ασφαλώς δεν πρόκειται να καθιερώσει με απλό νόμο την καταργημένη συνταγματική διάταξη. Αλλά προπάντων γιατί χωρίς το συνταγματικό έρεισμα η τυχόν απαγόρευση με νόμο θα κινδύνευε να χαρακτηριστεί αντισυνταγματική ως αντίθετη προπάντων με τη συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία της ανάπτυξης της προσωπικότητας και της οικονομικής δραστηριότητας (άρθρο 5).

Η βιαστική κατάργηση

Εκείνο που έχει σημασία, αν είναι να γίνει η κατάργηση, είναι το πώς θα γίνει ή με τι ενδεχομένως θα αντικατασταθεί. Εκείνο που πρέπει (και πάλι) να τονισθεί είναι ότι καμιά πρόταση διαμόρφωσης της συνταγματικής διάταξης στο θέμα αυτό, κανείς όρος που θα έπρεπε να τον συνοδεύει δεν μπορεί να ψηφισθεί τώρα ή και αν ψηφισθεί, δεν δεσμεύει κανένα. Όσα λέγονται τώρα για όρους και προϋποθέσεις (κυρίως για παράλληλη στήριξη των δημοσίων πανεπιστημίων) είναι λόγια του αέρα. Γι' αυτό προτείνουμε να μην ψηφισθεί θετικά η αντιπολίτευση στην υπόδειξη των άρθρων που θα αναθεωρηθούν ώστε κατά την επόμενη σύνοδο που θα ψηφισθεί η ουσία των νέων διατάξεων να χρειάζεται η αυξημένη πλειοψηφία. Δεν είναι θέμα εμπιστοσύνης ή δυσπιστίας, είναι δήλωση ενδιαφέροντος και σύμπραξης για την τελική διαμόρφωση του συνταγματικού κειμένου. Και είναι κρίμα που η αντιπο-

λίτευση στην πλειοψηφία της φαίνεται ότι δεν πρόκειται να δεχθεί την πρόταση αυτή – κάτι περισσότερο: είναι ανάληψη μεγάλης ευθύνης της για όσα μπορεί να συμβούν.

Αλλωστε, μήπως ξέρι κανείς πώς θα πρέπει να είναι αυτή η τε-

Τα νέα ιδιωτικά και, έστω, μη κερδοσκοπικά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα είναι ελεύθερα να καθορίζουν τους όρους εισδοχής των φοιτητών, το ύψος των διδάκτρων, τη διδακτική ύλη και τη διαμόρφωση του προγράμματος[...]

λική διαμόρφωση του κειμένου; Εχει κανείς αναφέρει τους όρους και τις προϋποθέσεις που θα έπρεπε να συνοδεύουν την κατάργηση της απαγόρευσης της ιδιωτικής ανώτατης εκπαίδευσης; Εχει κανείς ξεκαθαρίσει αν θα προβλέπεται από το Σύνταγμα η ανάγκη έκδοσης κάποιου εκτελεστικού νόμου και ποιο θα έπρεπε να είναι, τουλάχιστον, ένα προσχέδιο αυτού του εκτελεστικού νόμου; Τίποτα από όλα αυτά. Καταργούμε βιαστικά τη απαγόρευση και βλέπουμε τι θα επακολουθήσει. Και γι' αυτήν την «τυφλή» κατάργηση πρόκειται να υπάρξει διακομματική συναίνεση (των δύο μεγάλων κομμάτων). Κρίμα για το δεύτερο...

Οι συνέπειες

Η λογική συνέπεια μιας άνευ δεσμευτικών όρων κατάργησης της απαγόρευσης εύκολα συνάγεται από την ακώλυτη λειτουργία των ελευθεριών που καθιερώνουν άλλες διατάξεις του Συντάγματος που δεν θα μπορούν ούτε με νόμο να περιοριστούν χωρίς συνταγματικό έρεισμα. Τα νέα ιδιωτικά και, έστω, μη κερδοσκοπικά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα είναι ε-

λεύθερα να καθορίζουν τους όρους εισδοχής των φοιτητών, το ύψος των διδάκτρων, τη διδακτική ύλη και τη διαμόρφωση του προγράμματος, την επιλογή και την εξέλιξη του διδακτικού προσωπικού, την επιλογή των διοικητικών τους οργάνων, το είδος των εξετάσεων και των πτυχίων που θα χορηγούν.

Αυτή είναι η λογική της άρσης της απαγόρευσης και οι συνέπειες αυτές θα ήταν ως ένα βαθμό λιγότερο επικίνδυνες σε μια ανταγωνιστική κοινωνία: αν τα πτυχία κάποιου ιδιωτικού πανεπιστημίου είναι κάτω από ορισμένα επίπεδα αξίας κανείς δεν θα επιδίωκε να τα πάρει γιατί δεν θα είχαν πέραση στην αγορά. Βέβαια, κάποιιοι στο αναμεταξύ θα είχαν πέσει θύματα της εξαπάτησης από το πανεπιστήμιο-μαϊμού αλλά, τι

να γίνει, αυτά έχουν οι κανόνες της αγοράς. Αλλά η κοινωνία μας δεν στηρίζεται στον ανταγωνισμό. Και με τη λειτουργία του ανταγωνισμού οι πτυχιούχοι ευκαιρίας κάπου δεν βολεύονται εις βάρος όσων θα είχαν κάνει πραγματικές σπουδές και εις βάρος της απόδοσης των υπηρεσιών που θα τους προσλάμβαναν – ο νους σας ας πάει όχι μόνο σε δημοσίους υπαλλήλους αλλά και σε γιατρούς, μηχανικούς, δικαστές ή ό,τι άλλο.

Μπορεί όμως τα πράγματα να μη λειτουργήσουν έτσι και κάποιο να προβλεφθεί, σε συνάρτηση με την κρατική εποπτεία που όλοι υπόσχονται (και κανείς δεν λείπει σε τι θα συνίσταται και

πώς θα λειτουργεί) ότι και στα ιδιωτικά πανεπιστήμια οι εισαγωγές θα γίνονται με τις γενικές εξετάσεις και να ισχύουν, έστω συμπληρωματικά, οι διατάξεις του νόμου-πλαισίου. Αν είναι δυνατόν! Να δέχεται κάποιο στοιχειώδως σοβαρό πανεπιστήμιο όχι όποιους αυτό κρίνει, αλλά τους τελευταίους στη σειρά επιτυχίας (γιατί οι πρώτοι θα προτιμούσαν τα κρατικά πανεπιστήμια που θα είναι δωρεάν). Και ακόμη χειρότερο, αν είναι δυνατόν να ιδρυθεί και να λειτουργήσει πανεπιστήμιο που θα είναι και άσυλο για όσους θα θέλουν να κρυφτούν ή να καταστρέψουν την περιουσία του! Ή να εκλέγουν οι κομματικές παρατάξεις των φοιτητών του πρώτα και τα άλλα όργανα διοίκησης! Θα έπρεπε οι υποψήφιοι ιδρυτές να αναζητηθούν μεταξύ των τροφίμων κάποιου (δημοσίου ή ιδιωτικού) ψυχιατρείου.

Και παραμένει το ερώτημα: με όλα αυτά τα θέματα αδιευκρίνιστα, πώς μπορεί να είναι κανείς υπέρ της κατάργησης παραιτούμενος μάλιστα και από το δικαίωμα να ελέγξει, όταν έρθει η ώρα, την ειδικότερη διαμόρφωση αυτής της κατάργησης;